

INDIVIDUALIZAREA ÎN CLASELE INCLUZIVE PRIN ADAPTĂRI CURRICULARE

Marcela TAMBUR, studentă,
Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
Conducător științific: **Maria PERETEATCU**, dr., conf. univ.

Abstract: *This article addresses the following aspect: the individualisation of the educational process in inclusive classes through curricular adaptations. The author mentions the role of educational policies in delivering inclusive education at national level. It also describes the didactic strategies implemented in the educational process with pupils with learning difficulties in the geography discipline.*

Keywords: *inclusive education, curricular adaptations, individualization, learning difficulties, didactic strategies.*

*„Curriculum-ul trebuie adaptat la nevoile copiilor, și nu invers.
Școlile trebuie să ofere oportunități curriculare
care să răspundă diferitelor abilități și interese ale copiilor.”*
Declarația de la Salamanca, UNESCO (1994, p. 22. [3]

În ultimii ani, parcă mai mult ca oricând, problema copiilor cu nevoi speciale este tratată cu multă seriozitate de specialiștii în domeniul educației, astfel încât să permită fiecărui copil șansa de a studia în ritmul său și după posibilitățile sale.

La 12 decembrie 1990 Parlamentul Republicii Moldova a ratificat **Convenția cu privire la Drepturile Copilului**. Acesta este un tratat care pornește de la premisa că fiecare copil se naște cu libertăți fundamentale și cu drepturi inerente oricărei ființe umane: dreptul la supraviețuire și dezvoltare, dreptul la un nume și o naționa-

litate, dreptul la educație și informare, dreptul la asistență medicală etc. Ratificând acest act internațional, Republica Moldova s-a angajat să protejeze copiii, inclusiv copiii cu cerințe educative speciale, de orice gen de discriminare, să le asigure o bună securitate socială și condiții pentru dezvoltare intelectuală, fizică cât mai completă [2, pag. 8.]

Astfel, politicile educaționale promovate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării din Republica Moldova vizează asigurarea accesului la educație de calitate pentru toți copiii, oferirea șanselor egale la educație, dezvoltare și integrare socială tuturor, inclusiv copiilor cu cerințe educative speciale. Incluziunea educațională a copiilor cu cerințe educative speciale a devenit un domeniu prioritar în politicile educaționale actuale în țara noastră. Integrarea copiilor cu CES în comunitate, incluziunea acestor copii în mediul educațional obișnuit devine una dintre cele mai stringente probleme psihopedagogice, fiind mereu obiect al cercetării specialiștilor din diferite ramuri ale științei. Astfel, școala trebuie să fie capabilă să realizeze un învățământ diferențiat și să asigure o educație de calitate pentru toți și pentru fiecare. Nevoile educaționale diverse, capacitățile copiilor, elevilor și ritmurile lor diferite de dezvoltare și învățare pot fi satisfăcute prin *individualizarea procesului educațional*.

Tendențele moderne de abordare individualizată a copilului cu cerințe educaționale speciale diferă de cele tradiționale. Acestea vizează incluziunea copilului în medii comune de învățare, crearea structurilor și serviciilor de suport educațional, asigurarea accesului la programe școlare prin diversificarea formelor de incluziune, flexibilizarea curriculumului, adaptarea tehnologiilor didactice.

Abordarea individualizată a copilului se realizează în baza analizei riguroase, multidisciplinare a particularităților de dezvoltare și competențelor acestuia, în rezultatul căreia se proiectează asistența. [5, pag. 15]

Determinant în procesul de adaptare curriculară, *principiul individualizării* învățării exprimă necesitatea adaptării dinamice a încărcăturii cognitive, a conținuturilor și a strategiilor instructiv-educative atât la particularitățile psihofizice ale fiecărui elev, cât și la particularitățile diferențiate, relativ comune unor grupe de elevi, în vederea dezvoltării lor integrale ca personalitate.

Individualizarea reprezintă o evidență a particularităților tipice ale copiilor în diferite tipuri de activitate. Principiul abordării individuale insistă asupra evidenței particularităților copiilor care influențează activitatea și de care depind rezultatele activității. Organizarea procesului de educație și de recuperare prin individualizare se realizează prin selectarea metodelor, procedeele, materialele didactice, se iau în considerare deosebirile individuale ale copiilor, nivelul de dezvoltare a capacităților de învățare, de recuperare, timpul de învățare etc.

Abordarea dificultăților de învățare se poate face, în primul rând, prin reconsiderarea valorii curriculum-ului școlar. Deschiderea către un curriculum incluziv se referă la a ține cont de diversitate și a recunoaște heterogenitatea cerințelor educaționale ale copiilor. Copiii care au dificultăți diferite, mai mult sau mai puțin severe de învățare, nu sunt altceva decât... tot copii care învață.

Adaptarea curriculară pentru copiii cu dificultăți de învățare este un aspect mult discutat în școală, mulți profesori considerând drept imposibilă includerea lor în clase obișnuite, deoarece trebuie să îndeplinească obiectivele curriculare. De fapt, nu curriculumul este cel ce ne guvernează acțiunile; în centrul preocupărilor noastre educative este copilul cu problemele sale de învățare. De aceea, sprijinul acordat acestuia trebuie să estompeze dificultățile de învățare și să-i ofere șansa de a învăța. Totodată, și cadrul didactic necesită susținere în proiectarea didactică, în elaborarea materialelor, în selectarea metodelor etc.[6, pag.15]

Curriculumul poate fi adaptat sau modificat pentru a satisface nevoile copiilor și elevilor cu cerințe educaționale speciale. Modul de parcurgere a curriculumului este reflectat în planul educațional individualizat pentru copilul cu cerințe educaționale speciale.[1]

Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare poate avea loc pe două căi: prin *Curriculum general cu adaptarea strategiilor de predare – învățare – evaluare* (CGA) și prin *modificări curriculare* (modificarea finalităților, a conținuturilor educaționale). În cazul Curriculumului modificat la disciplina școlară, cadrul didactic stabilește, în comun cu alți specialiști care asistă copilul, finalități adecvate necesităților educaționale și nivelului de dezvoltare a copilului. Modificările curriculare, în funcție de cerințele și necesitățile copilului, pot viza componentele structurale ale Curriculumului: finalitățile, conținuturile. Modificările curriculare se stabilesc din perspectiva asigurării implicării plene a copilului în procesul educațional, în vederea pregătirii lui pentru viață. ***Modificările curriculare pot fi realizate prin simplificare, comasare sau exclude.*** Modificările curriculare prin simplificare vizează reducerea parțială a gradului de complexitate a finalităților și/ sau conținuturilor. Modificările curriculare prin exclude pot fi realizate la nivel de plan-cadru sau disciplină școlară. La nivel de plan-cadru, elevul nu va studia una sau unele discipline școlare, exigențele studierii cărora nu sunt compatibile cu potențialul acestuia. La nivel de disciplină școlară, modificările curriculare prin exclude presupun omiterea unor finalități, conținuturi, pe care elevul cu CES nu le poate accesa/ achiziționa. Modificările curriculare prin comasare pot fi realizate la nivel de plan-cadru sau de disciplină școlară. La nivel de plan-cadru modificările curriculare prin comasare se realizează prin integrarea a două sau mai multe discipline școlare.[6, pag. 15]

Individualizarea procesului educațional pentru copilul cu CES nu implică obligatoriu adaptări sau modificări curriculare la toate disciplinele școlare. Astfel, elevul cu CES poate studia unele discipline școlare în baza curriculumului general (CG), altele – în baza curriculumului general cu adaptări ale strategiilor de predare – învățare – evaluare (CGA) sau în baza curriculumului modificat (CM). Adaptările și/sau modificările curriculare se consemnează în PEI-ul copilului, se examinează și se coordonează de Comisia Multidisciplinară Intrașcolară (CMI) și, ca parte componentă a PEI, se aprobă în ședința Consiliului profesoral al instituției de învățământ.[6, pag. 30].

Corelarea componentelor curriculare conform adaptărilor curriculare

Componentele curriculare	Adaptări curriculare	
	Curriculum General cu adaptări (CGA)	Curriculum modificat (CM)
Competențe generale	☐	☐
Competențe specifice	☐	☐ ❖ !!!
Finalități de învățare (subcompetențe)	☐	❖
Conținuturi/unități de conținut	☐	❖
Activități de învățare și evaluare	❖	❖
Strategii didactice	❖	❖
Strategii de evaluare	❖	❖
Tipul certificatului de studii	ASG	ASG/PEI
	☐ - nu se modifică	❖ - se modifică

Școala trebuie să identifice, să recunoască și să reacționeze la diversitatea cerințelor elevilor, prin armonizarea strategiilor de învățare cu tehnologiile didactice, precum și cu diferite grade și nivele de învățare, astfel încât să asigure o educație de calitate pentru toți, inclusiv pentru copiii cu dificultăți de învățare, cu probleme de adaptare și integrare. În procesul de selectare a strategiilor didactice în organizarea asistenței copiilor cu CES trebuie să se țină cont de tipologia CES specifice acestora. [7, pag. 4]

Strategii didactice folosite la disciplina geografie în lucrul cu copii cu CES

1. Exemplu de aplicare a tehnicii *easy read*

Text original	Text transformat
Girafa este cel mai înalt animal sălbatic terestru, ușor de recunoscut datorită gâtului excepțional de lung. Girafele mascul au, în medie, o înălțime de aproximativ 5,3 m, dar unele cresc până la o înălțime de aproape 6 m. Clasificarea științifică: Girafa aparține speciei Mamifere, familiei Giraffidae, clasa Giraffa camelopardalis. Majoritatea girafelor trăiesc în estul Africii și în țări precum Angola și Zambia în sud-vestul Africii. Girafa trăiește în savane și spații deschise, acoperite cu copaci sau păduri rare, unde hrana este variată de-a lungul anului. La noi putem vedea girafa doar la Grădina Zoologică. În plus față de înălțimea foarte mare, girafa se situează printre animalele cu cea mai mare greutate de pe uscat. Masculii foarte mari pot ajunge până la 1,900 kg. Femelele sunt mai mici și rar ajung la jumătate din această greutate. Comparativ cu alte mamifere copitate, girafele au corpul relativ scurt, dar picioarele sunt disproporționat de lungi. Picioarele din față sunt mai lungi decât cele din spate. Girafa este un animal gingaș.	• Girafa este cel mai înalt animal sălbatic. Unele girafe ajung până la înălțimea de 6 metri. • Girafa are gâtul foarte lung. Are corp destul de scurt, dar picioarele lungi. Picioarele din față sunt mai lungi decât cele din spate. • Girafele trăiesc în Africa. La noi putem vedea girafa doar la Grădina Zoologică. • Girafa este un animal gingaș.

[4, pag. 52]

2. Jocul „Puzzle”

Scopul: reconstituirea unui obiect din părțile lui componente.

Obiective de referință: să asambleze, să reconstituie imaginea desenată a unui continent din bucățele tăiate.

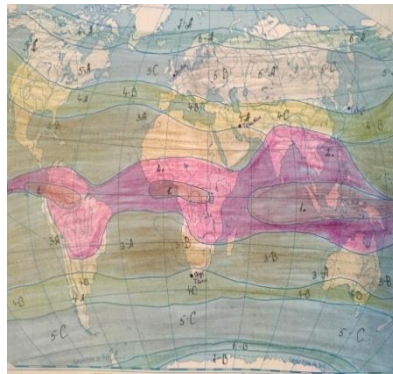
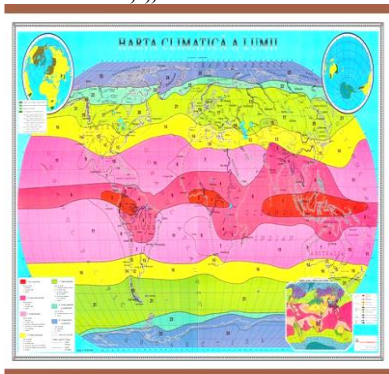
Resurse didactice: un plic cu toate elementele necesare pentru fiecare elev, desenul unui continent, pe care trebuie să-l reconstituie elevii.

Desfășurarea jocului: Cadrul didactic va împărți tuturor elevilor câte un plic care conține fragmentele tăiate ale unui desen ce reprezintă un continent. Moderatorul va arăta elevilor imaginea continentului pe care trebuie să-l obțină ei, asamblând bucățelele tăiate din plic.

Se va stabili timpul de lucru. Elevii pot fi ajutați de profesor.

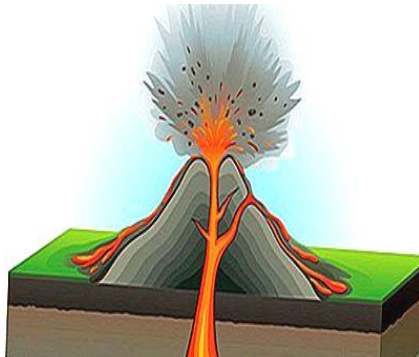
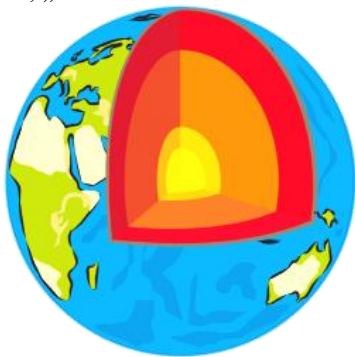
[4, pag 69]

3. Tehnica; „Desenul”

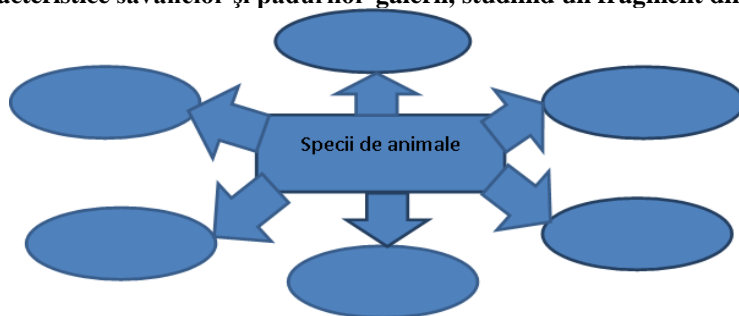

4. Tehnica: „Modelarea”

Conform modelului propus, elevii pot modela: „Structura internă a Pământului”, „Vulcanul”

5. Tehnica: „Ciorchinele”. Citiți și completați schema cu specii de animale caracteristice savanelor și pădurilor-galerii, studiind un fragment din text.

6. Găsește râurile care curg prin Moldova.

Răspunsuri: Nistru, Prut, Bâc, Ichel, Răut

7. Recunoaște continentele lucrând cu atlasul:

Eurasia

America de Sud

Africa

Australia

Concluzii. Un factor important în asistența copiilor cu cerințe educaționale speciale îl constituie identificarea celor mai adecvate strategii educaționale. În acest context, este absolut necesar ca specialiștii în domeniu să cunoască clasificarea tehnologiilor didactice, modalitățile de adecvare a acestora la necesitățile copiilor, să monitorizeze și să estimeze impactul utilizării unei anumite metode/procedeu în lucrul cu copilul și, respectiv, să decidă care sunt cele mai relevante, mai eficiente, pentru a le promova în activitățile de incluziune educațională.

Bibliografie:

1. Codul Educației al Republicii Moldova: din 24.10.2014, art. 40 (5). In: *Monitorul Oficial*. 2014, nr. 319-324
2. Convenția cu privire la Drepturile Copilului, 1990, articolul 2
3. Declarația de la Salamanca, Spania, 7-10 iunie, 1994
4. *Educație Incluzivă: Suport de curs pentru formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive centrate pe copil*, vol. III. Chișinău: Lyceum, 2016. 128 p. ISBN 978-9975-3104-9-9
5. Ghid metodologic *Planul educațional individualizat structura-model și ghid de implementare*, Chișinău, 2017. 56 p.
6. Ghid metodologic *Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare*, Chișinău, 2017. 38 p.
7. HADÎRCĂ Maria, CAZACU Tamara. *Adaptări curriculare și evaluarea progresului școlar în contextul educației inclusive*, Chișinău, 2012. 101 p. ISBN 978-9975-4367-2-4